

staande
nbo en
ch ver
t besluit
zij tegen
ren had
art, dat
raad en
tdat de
en. Ge
besluit
erkeraad
en, niet
besluit
eft ver
n meer
geheel
heeft
XXXVI
Synode
e Classis
d. Een
er parti
n, keraad
e besluit
archisch
gen we,
ten pro
de de
eld, wat
oordeel
horst te
handeld
erteke
likanten
spreekt
dit La
anders
t, gelijk
vertaling
IX ge
woord
t maakt
ing ver
verklaart
zich niet
anvaar
wel of
het feit
er aldus
tenings
nst ge
geen
uudelijk
niet kan
rkelijke
het feit,
at, zich
les, van
zijn oog
geding
is, of
schen
beloften
dit car
orsings
ans ge
Synode
roegere
laatste
die een
ia zelfs
elenbos
idijenis
uit van
Hoog
en, die
zouden
natische
ve dan
te van
er Con
ook
princi
n prijs
hoorlijk
at. De
e Gere
anneer
ats niet
ken is,
worden
os gaat,
zoals
tegen
dat hij
e ware
istig de
agstuk
et gra
de e.k.
vorden.
ens de
anvaar
d, die
tegen
neerge
oordeel
— ge
heime
ediken
voeren
forum
n) den
open
terd te
oordeel
lerwer
af be
e hier
or die
uspens
niet elk
k van
at het
ie dit
op te
heeft
vamen
op de
diend,
maar
zwaren

tegen dit Artikel uitgezet. Geen kerkelijke vergadering heeft hen deswege lastig gevallen. En de Generale Synode zelf heeft er niet aan gedacht hun het stilzwijgen over dit gravamen op te leggen, hoewel het jaren geduurd heeft, voordat de Synode dit gravamen onderzocht en gegrond heeft verklaard.

Of nu ook in het onderhavige geval de Classis Walcheren niet wijzer had gedaan met deze vrijheid te vergunnen, laten we in het midden. Zoolks we vroeger uitvoerig hebben aangevoerd, berust het gravamen voor een goed deel op misverstand van wat de Belijdenis bedoelt. Maar hoe men hierover ook denken moge, de belofte bij de ondertekening van het formulier gedaan, bindt. En het ondertekening-formulier heeft juist de bedoeling om de vraag of men zulk een gravamen publiek drijven en prediken mag, niet over te laten aan de willekeur van de predikanten zelf, maar aan het oordeel der kerkelijke vergaderingen. Deze hebben daarover te beslissen en elk predikant heeft aan dit oordeel zich te onderwerpen, behoudens het recht van appel op een meerdere vergadering.

Nu is de verklaring door Ds. Netelenbos op de Classische vergadering afgelegd, dat hij aan deze beslissing der Classis zich niet wilde binden, zeker niet in den naam. Maar hoewel we deze verklaring afkeuren, op zich zelf is ze toch niet voldoende om iemand deswege ipso facto van zijn dienst gesuspendeerd te verklaren. Er staat toch in het ondertekening-formulier: hier- tegen doende. Eerst dan wanneer er een daad geschiedt, wanneer men het opgelegde stilzwijgen feitelijk breekt, is er schending van de belofte, die door de gedreigde straf moet gevolgd worden. En het is niet gebleken uit de duister gepubliceerde besluiten, dat deze daad reeds heeft plaats gevonden.

Intusschen zal, nu de Provinciale Synode uitspraak heeft gedaan, voor Ds. Netelenbos en voor den Kerkeraad van Middelburg er wel geen anderen weg openstaan, dan zich aan dit besluit te onderwerpen. In het ondertekening-formulier staat uitdrukkelijk, dat ook al heeft men bezwaar tegen het besluit van Classis of Synode en al appelleert men, men gedurende dit appel zich naar de uitspraak van de Provinciale Synode zal hebben te gedragen. Deze belofte nu bindt dengene, die haar heeft afgelegd. En we kunnen kwalijk veronderstellen, dat een predikant als Ds. Netelenbos aan zulk een belofte zich niet zou willen houden.

We hopen daarom van harte, dat Ds. Netelenbos alsnog bereid zal gevonden worden om zich te verbinden de beslissing door de Classis genomen en door de Provinciale Synode thans bevestigd, te eerbiedigen. Van zelf zou dan de schorsing komen te vervallen. Het gevaar van scheuring in de Kerk van Middelburg zou daardoor worden voorkomen. En de zaak zelf, waarom het gaat, komt toch op de Generale Synode aan de orde en kan daar met eerlijke wapenen worden uitgevochten.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvaangen Postmerk Amsterdam Letter X voor den bouw van de Nieuwe Kerk f 25; uit 's-Gravenhage, van een bejaard Zuster der gemeente f 2.50; van D. J. K. f 1.

Da. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk.

Leestafel.

JOHN CLOVER MONSMA. WHAT CALVINISM HAS DONE FOR AMERICA. Printed by Rand McNally & Co. CHICAGO.

II.

Na mijn korte aankondiging der vorige week van dit boek, kom ik thans tot de beschrijving en beoordeling van zijn inhoud.

De auteur heeft terecht ingezien, dat om zijn lezers kennis bij te brengen van 'wat het Calvinisme voor Amerika gedaan heeft', het eerst noodig was ze het Calvinisme zelf te doen kennen. Dit laatste toch was ten opzichte van Amerika zeker geen overbodig werk. In zijn INTRODUCTION schrijft hij: 'Het Calvinisme is noch enkel een synoniem voor Predestinatie of voor een andere specifiek Bijbelsche leer. Het is meer dan een leer. Het is meer dan een theologisch begrip. Het is een levens-en-wereld-visie.' En hij laat er op volgen: 'Dit punt is niet altijd tot voldoende helderheid gebracht door onze Amerikaanse schrijvers.'

Het Calvinisme een levens-en-wereld-visie. Ook ten onzent is dit voor velen niet altijd tot voldoende helderheid gekomen en ook onder hen, bij wie het daartoe gekomen is, zijn er dan weer, die zich in deze levens-en-wereld-visie niet kunnen vinden.

Waar 'm dat in zit, en ik denk hier bepaaldelijk aan de intellectuelen en bij hen weer aan vele jongeren onder hen?

Ik meen niet mis te tasten wanneer ik het zóó begrijp, dat het 'm in tweelei zit. In de eerste plaats moet 'n mens, om zich in een levens-en-wereld-visie te kunnen vinden, haar door-en-door kennen en in de tweede plaats moet 'n mens om zich in een levens-en-wereld-visie te kunnen vinden, van een mentaliteit of geestgesteldheid zijn, die er volkomen bij past.

Oare tijd staat in het teken van de religie, en waar ik denk aan de intellectuelen en de jongeren onder hen, denk ik dan ook aan de religieuze intellectuelen.

Dat velen dezer religieuze intellectuelen zich niet, of ook niet meer in het Calvinisme kunnen vinden, zit 'm allereerst in gemis van de eerste der twee zo even genoemde onmisbare voorwaarden om er zich in te kunnen vinden. De heeren kennen, doorzien het Calvinisme veelal niet met voldoende helderheid.

Ik zeg dit zonder ook maar enigszins hun, door wetenschappelijke vorming, gesterkte intelligentie te overzien.

Het geval komt meer voor.

Zoo bij de geleerde en zeker niet irreligieuze Amerikaanse schrijvers over Calvinisme, die met hun boeken den indruk gaven, dat, zoals MONSMA zegt, 'het Calvinisme thans hoort in de steer van 'dorre theologie', saam met Arminianisme, Pelagianisme, Anabaptisme en dergelijke, en dat het, buiten de muren van een enkel seminarie, geen theoretische of praktische waarde heeft.

Maar dat zich niet en vooral dat zich niet meer kunnen vinden in de Calvinistische levens-en-wereld-visie zit 'm ook in het gemis van de tweede der bovengenoemde voorwaarden om er zich in te kunnen vinden. Zij missen de mentaliteit, die er bij past.

Als ik zoo 'n oudere of jongere intellectueel ontmoet, die mij vertelt, dat hij niet meer Calvinist is, dan verbindt zich daaraan voor mij steeds de gedachte aan wat DAVID overkwam toen SAUL hem zoo flink toegerust had voor den strijd met den Filistijn. SAUL kleedde den knaap met zijn kleederen, zette op diens hoofd een koperen helm, kleedde hem met een pantser en DAVID zelf gordde toen zijn zwaard over zijn kleederen. Maar toen hij dan zoo in de wapenrusting van SAUL was gestoken, zei DAVID: 'Ik kan in dezen niet gaan, want ik heb het nooit verzocht' en DAVID leidde ze van zich af. Toch was SAUL's wapenrusting voor den strijd met den Filistijn lang niet ongeschikt en SAUL bedoelde het dan ook wel goed toen hij na een: 'Ga heen en de HEERE zij met u' er DAVID in stak.

Bedoel ik hier nu mee, dat het Calvinisme als levens-en-wereld-visie voor jonge menschen een even onbruikbare wapenrusting is, in den strijd 'tegen den Filistijn', als die van SAUL voor DAVID?

Denk er niet aan.

Maar wel loopt uw kind groot gevaar als DAVID te doen, wanneer ge hem, in averechtsche religieuze-ethische paedagogie, in die levens-en-wereld-visie steekt, anders gezegd, ze hem van buiten-af oplegt, in te zien van trachten naar in hem te steken; hem te dringen, door uw woord en voorbeeld, naar van binnen-uit aan te nemen. En nu denk ik aan Efeze 6:13 'Daarom neemt aan de geheele wapenrusting Gods. Een wapenrusting, bruikbaar ook in nog anderen strijd dan tegen 'den Filistijn'.

Maar ik weet het ook wel, 'opleggen' is zooveel makkelijker dan 'doen-aan-nemen', en bovendien is er voor het laatste nog iets anders noodig dan de menselijke factor.

Toch is, wie de wapenrusting Gods heeft aangenomen, in beginsel Calvinist en als God den wasdom geeft, zal hij, omdat zijn mentaliteit dan veranderd is, al meer worden wat hij is.

Het betekenissen van nu van MONSMA's boekje, ook voor Nederlandsche lezers is, dat de auteur, op grond van de historische onderzoekingen waarin, zoals hij dankbaar getuigt, Dr. KUYPER en GROEN VAN PRINSTER ten oorzant en WARFIELD en BRATTIG in Amerika, hem zijn voorgegaan, — het Calvinisme niet alleen doet kennen als een levens- en wereld-visie, maar ook als een levens- en wereld-visie, die boven elke andere het verstand en gemoed van den religieuze mens vergaet te bevredigen.

Uit wat hij, zowel in de historie als in zijn vroegere Nederlandsche en latere Amerikaanse omgeving van het Calvinisme heeft waargenomen, klimt hij met zijn danken op tot de beginselen, die dit waargenomen hebben doen worden. Daarbij onderscheidt hij dan wat hij als het 'wortel-beginsel' aanduidt van de beginselen die daaruit opgroeien.

Het wortel-beginsel is hem de absolute souvereiniteit van God.

Hiermee zijn wij in het binnenste van het Calvinisme en zien wij 'zijn mystieke grootheid en den luster zijner onuitbreidbare schatten'.

De beginselen, die uit dit wortel-beginsel opschieten, doet hij dan kennen in hun toepassing op den Bijbel, de religie, de moraal, het sociale en het staatsleven, de wetgeving en de opvoeding. Toegestapt op den Bijbel als het Woord van God, eischt dit beginsel een volstrekte ondergeschiktheid aan al zijn voorschriften, niet enkel in de kerkelijke, maar in alle levensfeer en op de religie, het inzicht, dat de mensch bestaat om God en dat heel het proces der zaliging de eer en de rechtvaardigheid Gods ten doel heeft en het alsoo enkel vrije genade is, die een mensch, dood in zonde en ellende, tot den Vader in een nieuwe verhouding brengt.

Toegestapt op de zedelijkheid, eischt dit beginsel van alle menschen een gelijkvormigheid, aan de zedewet der H. Schrift, die alleen door inwerking van den H. Geest op de ziel kan worden benaderd.

Toegestapt op het sociale leven, eischt het, uit het wortel-beginsel van Gods Souvereiniteit opkomende beginsel, enerzijds de eerbiediging van de door God verordende verhoudingen voor menschelek saamleven en de stipte gehoorzaamheid in die verhoudingen van ondergeschiktheid, jegens hen, die door God over ons gesteld zijn, en anderzijds, wil een inherente of wat men oudtijds noemde 'inklevende' superioriteit van mensch over mensch in tegenspraak zou wezen met de Souvereiniteit Gods, eischt het de erkenning der gelijkheid der menschen als menschen.

Voor het staatsleven eischt het een strijd voeren voor het bijbelsche inzicht, van Rom. 13:1.

'Elke Overheid is van God ingesteld door de instrumentaliteit van het volk en alle Overheidsgezag is daarom niet dan afgeleid uit de Bron hierboven. Achter een gouvernement staat voor den Calvinist God. Indien toch een regering niet anders ware dan een groep menschen verplicht tot het uitvoeren der wenschen van een volksmeerderheid, zou de vrijheid-lievende ziel van den Calvinist er tegen opstaan.' Dat 'de Calvinist aan den republikeinschen regeringsvorm de voorkeur geeft', dunkt mij te algemeen gezegd. En dat, 'in geen anderen regeringsvorm de Souvereiniteit van God zou uitkomen; het afgeleid karakter van de regeermacht en de gelijkheid van mensch als mensch nergens dan in den republikeinschen regeringsvorm een meer heldere en welsprekende uitdrukking vindt', — is mij een waardeeringsoordeel, dat ik, als Nederlander, bij mijn liefs voor 'duzen regeringsvorm niet zou kunnen onderschrijven.

Dit laatste doe ik echter gaarne als MONSMA beweert, dat de toepassing van het Calvinistisch beginsel op de wetgeving eischt de erkenning van God als den oppersten Wetgever; dat 'het goddelijk recht' de bron van het recht is en dat 'menschelek recht', naar zijn karakter, slechts afgeleid is; dat de goddelijke rechtsbeginselen objectief hun uitdrukking vinden in de Schrift en subjectief in de 'stille, kleine stem' in het bewustzijn van hen, die 'in waarheid verbonden zijn met 'de Bron van het Recht' En zoo zou ik ook onvoorwaardelijk kunnen onderschrijven, dat, 'wij een dienstknecht, die het best onderrecht is omtrent de wenschen van zijn meester

hem ook het best kan dienen,' — het calvinistisch beginsel, toegepast op de opvoeding eischt, dat elk mensch behoort te streven, en elk kind behoort gedrongen te worden om te streven naar de hoogst mogelijke ontwikkeling zijner verstandelijke krachten. 'Want hoe meer en meer een mensch weet van God en Zijn werken, des te beter verstaat hij den wil van God en zal hij des te beter in staat zijn een leven te leven, dat zijn Maker verheerlijkt.' Ik kan dit onvoorwaardelijk onderschrijven omdat ik uit andere plaatsen van zijn boek weet, dat MONSMA niets moet hebben van dat, aan SOCRATES herinnerend, intellectualisme op zedelijk gebied, volgens hetwelk weten van wat goed is, zonder meer het goede ook zou doen willen.

Aldus teekent MONSMA in de INLEIDING met vaste hand het grondbeginsel en de daaruit afgeleide beginselen der Calvinistische levens-en-wereld-visie. Ieder, die het Calvinisme kent en beleeft, zal moeten erkennen, dat deze tekening juist is, en wie het niet kent of ook niet meer beleeft, zal door de lezing van die INTRODUCTIE wellicht, anders dan nu, het Calvinisme gaan zien.

Daarom noemde ik dit boekje betekenissen 66k voor Nederlandsche lezers.

De vier volgende hoofdstukken zijn meer van historisch, dan van apologetisch belang. Het vijfde en laatste echter, dat doet zien wat het Calvinisme, toen het door de Pelgrimvaders en de Puriteinen in Amerika kwam, voor Amerika gedaan heeft is, wijl uit de vruchten de boom wordt gekend, voor Nederlandsche lezers en van historisch en van apologetisch belang.

Maar dat in mijn slot-artikel over dit boek.

Uit de Pers.

In de *Amsterdamsche Kerkbode* ventigt Ds. Van Schelven de aandacht op de besluiten, die eerst door de Classis Dokkum en daarna door de particuliere Synode van Friesland (Noord) zijn genomen in zake het lidmaatschap van de N. C. S. V.

Ter classis Dokkum is een rapport uitgebracht, in zake de welbekende N. C. S. V.

Erkennd dat in deze vereniging iets is dat aantrekt, oordeelt toch het rapport, dat het lidmaatschap aanvaarden dezer vereniging, waarin voor allerlei subjectieve opvattingen aangaande den Christus plaats is, is zich begeven op een gevaarlijk pad. Daar in steekt een groot gevaar voor de kerken en hare dienaars des Woords, omdat haar standpunt zeer onbepaald, vaag en subjectief is, zoodat zelfs een vrijinnig student heel goed lid kan zijn.

Voorts geeft zij een vage en onbepaalde omschrijving van den Christus, waardoor de weg wordt geopend tot misverstand. De Christus naar de Schriften ontbrekt. Ieder kan zich zijn eigen opvatting aangaande hem maken en zóó lid van haar zijn.

In de derde plaats is in haar een onkerkelijk streven, dat zich uit in verschillende uitingen in het jaarboekje en het orgaan 'Eltheto' voor 1919. De N. C. S. V. wordt boven de kerk gesteld en tal van uitingen openbaren eenen onkerkelijken geest.

Ten vierde wordt, in zake het zoeken van toeladering tot den Vrijinnig Christen Studentenbond, eene der heerlijkste vruchten daarvan genoemd, dat de jongeren elkaner beter leeren kennen en meer waardeeren; diensvolgens bestaat er voor de toekomst gegrondde hoop, dat zij ook op kerkelijk en maatschappelijk terrein meer tot samenwerking bereid zullen zijn; en het zal komen, gelijk men ook meent dat moet, tot wederzijds vertrouwen en meer waardeeren. Ook hier blijkt dus gevaar, dat de verschillen worden uitgewischt en synthese wordt beoogd tusschen tegenstrijdige elementen.

Aan het eind van dit rapport komt dan ook de ernstige waarschuwing, niettegenstaande de bovenvermelde waardeering, tegen het lidmaatschap van de Nederlandsche Christen Studentenvereniging. De conclusies van dit rapport zijn aangenomen en zullen ter Particuliere Synode worden doorgezonden met het verzoek om daarmede instemming te betuigen en ze door te zenden naar de Generale Synode.

Besloten werd ook om bij de kerkelijke examina vooral een onderzoek in te stellen naar het standpunt der kandidaten ten aanzien van den Heiligen Schrift, den persoon van Christus en de kerk. Alleszins begripelijk.

Wij kunnen hier nog bijvoegen de volgende resolutie aangenomen door de Particuliere Synode van Friesland (noordelijke gedeelte):

De Synode, instemmende met het bezwaar door de classis Dokkum ter tafel gebracht, tegen de medewerking onzer Geref. Studenten met de N.C.S.V. vanwege het vage standpunt der Vereniging en de gevaren, die dit meebrengt voor de toekomst onzer kerken:

besluit dit bezwaar door te zenden naar de eerstvolgende Generale Synode met verzoek, dat deze:

a. met alle waardeering van het goede door de N.C.S.V. bedoeld en gewerkt, toch tegen het gevaar van deze vereniging voor onse jeugdige studenten ernstig waarschuw;

b. opdracht geve, dat bij alle kerkelijke examina, de examinatoren inzonderheid onderzoek zullen worden ten aanzien van hun standpunt met betrekking tot de Hellige Schrift, den Persoon en het Middelaarswerk van Christus en het stuk der Kerk.

Ook ons schijnt het uitnemend, dat deze zaak op de Generale Synode gebracht wordt. Eerst daar kan met rijp oordeel een beslissing genomen worden over een vraagstuk, dat zeker voor onze Kerken van groot belang is en dat reeds lang de geesten in spanning heeft gehouden.

Voor Kinderen.

NIET DOM.

De leeuw zou weldra zijn geboortedag vieren, en noodigde den beer, den vos, den wolf en andere dieren uit de feestelijkheid bij te wonen. Of de noodiging nu juist veel genoegen deed, is niet zeker. Doch alleen reeds uit beleefdheid namen zij de uitnodiging aan.

Toen de feestdag gekomen was, ontmoetten de genoodigden elkaner op weg naar het hol van den leeuw. Zij waren spoedig in druk gesprek. De vos echter nam daaraan weinig deel, maar keek en snuffelde oppermerkzaam in 't rond. Na een poos had hij bespeurd, dat de weg bezaaid was met indruksels van voetstappen, die alle wezen naar het verblijf van den leeuw, op enkele na die de andere richting uitgingen.

'Velen zijn er heengegaan maar weinigen teruggekeerd, dat is duidelijk', sprak de vos bij zichzelf. 'We zullen het niet vergeten.'

Weldra stonden allen in het hol van koning leeuw, en brachten hem hun welwensen. Wat hen trof was een zeer onaangename reuk van bloed en rottend vleesch; ook van versch.

De gasten raakten met den gastheer in ge-

sprek. Deze echter had iets gemerkt, en vroeg tamelijk barsch aan den beer:

'Er schijnt u iets te hinderen. Wat kan het zijn?'

'Als ik het zeggen moete' antwoordde de beer verlegen, 'er is hier een onaangename reuk van vleesch en bloed.'

'Hoe durft ge zoo spreken, zoo liegen' riep de leeuw toornig, 'en dat nog wel aan mijn hof! Ik zal het u betaald zetten. Daar.....!'

Meiten kreeg de beer een slag tegen den muil, dat de tanden er uit vlogen en hij niet wist waar hij bleef.

'En gij,' hierbij wendde de leeuw zich tot den wolf, 'hoe vindt gij dat het hier ruikt?'

Dat was een lastige vraag, als de wolf teminste naar waarheid wou antwoorden. Te ontkennen viel niet, dat het in het leeuwenhol naar rook. Hij zei dus om er zich uit te redden:

'De beer overdrift schrikkelijk, maar geheel ongelijk heeft hij niet.'

'Alweer zoo'n ombeschaamde!' riep de gastheer, en sloeg zijn klauw zoo diep den wolf in het vleesch dat het vel er afvloog en het bloed er uitspatte.

'Dat zal hem leeren beter op te letten', zei de leeuw en keerde zich tot den vos. 'Wat dunkt u er van?'

De vos, ziende hoe het toeging, had zijn antwoord reeds gereed:

'Uw majesteit vergeve mij, maar ik ben pas zwaar verkouden geworden, en u weet....'

'Ja, ja,' zei de leeuw 'dan kan iemand niet ruiken.'

Kort daarna was de vos weer buiten het hol. Huiswaarts wandelend keek hij nogmaals naar de indruksels der voetstappen, en was blij, toen hij zag hoe de zijne stonden. Maar die van beer en wolf zag hij niet.

Een nachtwachtstied.

In vroeger jaren en nog niet zoo heel lang geleden, werd op vele plaatsen voor de rust en de veiligheid bij nacht gezorgd door nachtwachters, ook wel kleppers geheten, omdat zij met een ratel klepten. Bekend is het versje van van Alphen dat begint met:

'Zou ik voor den klepper vreesan?

O die lieve brave man' enz.

Zulk een nachtwaker had gemeenlijk nog een ander vak, en oefende dat uit voor zoover hij zijn tijd niet tot slapen noodig had. Nu een vijftig jaar geleden is men begonnen de politie afzonderlijk voor den nacht af te schaffen. Maar de grootouders van vele lezers hebben de nachtwakers nog wel gekend. Trouwens op vele plaatsen bestaan ze nog.

Tot de vele eigenaardigheden van de nachtwachten behoorde ook, dat sommige althans in den nacht nu en dan een lied zongen. Als zij bij voorbeeld uitriepen, hoe laat het was, voegden zij daaraan dikwijls een vroem rijmige of spreuk toe, die uit oude tijden afkomstig waren. Om er een denkbeeld van te geven volgt er hier een, dat ik echter niet in zijn geheel kon vinden. Het komt waarschijnlijk uit Duitschland. Bij elk uur werd een versje gezongen.

Eén God, één Vader hebben wij,

Hij voert alomme heerschappij

Twee vrouwen maalden samen 't koren;

De een vond gena, de aer ging verloren.

U, Vader, Zoon en Geest, zij lof,

U drie in een, uit 't aardse stof,

Van de vier winden waait de Geest,

Die ons ten Trooster is geweest.

Zie Richter vijf, 't was Gideon,

Hij heeft geloofd en overwon

Zes dagen zijn voor 't daaglijk werk,

Waar toe de Rustdag ons weer sterk.

Als zeven gonden kandelaren

Moot 's Heeren kerk zich openbaren.

Acht werden in de Ark bewaard,

Toen God de vloed bracht over de aard.

Ten negende uer stierf de Heer,

Hij stierf voor ons, Hem dank en eer.

Tien maagden waren uitgegaan,

Toch moesten straks vijf buiten staan.

Maar elf jong'ren bleven trouw;

Geef ons een blijvend, waar berouw.

Straks wordt het twaalf voor u en mij,

Dat dan ons einde vrede zij.

Ook voor den Kerstnacht had de waker een lied. Het begon aldus:

Neemt nu uw bas, viool en fluit,

En galmt het heel de wereld uit

Dat Hij nu is geboren

Ten Bethlehem in eenen stal.

De groote Schepper van 't heelal,

Al in een krib naar Zijn behagen. —

Elf heeft de klok geslagen.

De slotregel werd natuurlijk elk uur anders.

Het zingen echter zal thans wel weinig meer plaats vinden.

HOOGENRIJK.

Buitenland.

Duitschland. Met geweld verhinderde vergaderingen.

Director Winkler zou vanwege den 'Duitschen Bond voor Christelijk-Evangelisch onderwijs in huis en school' in een kerk te Laubau over de opvoeding in de kerk en school spreken. Uit het naburig Gorlitz kwamen Spartacisten en dreigden de vergadering te zullen verstoren, door den spreker met revolvers van den kansel te drijven en handgranaten in de kerk te werpen. Deze waarschuwing kwam een paar dagen te voren. Men stoorde er zich niet aan, en besloot de vergadering te laten doorgaan, want men dacht, dat men op deze wijze de vrijheid niet zou aanranden en indien dit wel het geval zou zijn, dat men dan op de politie kon rekenen.

Het bleek echter, dat men vast besloten had met geweld de samenkomst te verstoren, want de chef van politie toonde den predikant van Laubau de bewijzen van den ernst der bedreiging en verklaarde tevens, dat de politie niet in staat zou zijn de gemeente en den spreker

te beschermen. Men stelde nog een onderzoek in bij den soldatenraad, maar ook die verklaarde tegenover het roekeloos plan machteloos te zijn. De kerkeraad besloot de vergadering niet te doen doorgaan.

Iets dergelijks heeft in Gerthe, district Bochum, plaats gehad. Daar zou de rector van een der scholen in Bochum in de kerk spreken over 'de godsdienst in de school'. De voorzitter van den arbeiders- en soldatenraad, een leeraar aan die school, verbood de samenkomst, omdat het onderwerp over de verhouding van Kerk en Staat handelde en de vergadering daarom een politiek karakter had. Hij verklaarde de vergadering niet te laten houden, en om zijn woord kracht bij te zetten toonde hij een besluit door den arbeiders- en soldatenraad genomen.

De haat tegen het evangelie komt daarin sterk uit; godsdienstige samenkomsten worden verhoed en met moord en vervolging worden gedreigd die van godsdienst in staat en kerk durven spreken. En dan durven de socialistische gezinnen, dat zij in den godsdienst ieder vrij laten, omdat die privaatzak is.

Engeland. Het verdwijnen van den Engelschen Zondag. De Duitse Zendingen verdedigd.

Het Engelsche volk kon er nog vijf jaren geleden trots op zijn dat het zijn Zondag bezat. Nergens ter wereld was men er zoo op gezet om 's Heeren dag zoo stipt te houden als in Engeland. Met moeite kon het er door gehaald dat op den eersten dag der week enkele musea zouden toegankelijk zijn voor het publiek. Maar in de vijf oorlogsjaren is dit geheel veranderd. Eenige weken geleden werd een 'Society' gesticht, om het organiseren van verschillende spelen op Zondag te bevorderen, terwyl een nieuw Zondagsblad voor kinderen werd opgericht. Door de mannen van de sport en door de uitgevers van bladen schijnt men een 'run' op wat er van den Engelschen Zondag overblijft, te willen doen. Er wordt geschimpt op den somberen 'Puriteinschen' Zondag, en men eischt, dat de mannen die van het front terugkeren een nieuwen Zondag zullen hebben om de spelen voort te zetten, waaraan zij in den oorlog gewoon werden. Het lijkt wel of men alleen door de gedachte bezield wordt dat het spelen het voornaamste is in het leven. Men denkt niet aan den dienst van God of aan de hulp die menschen behoeven. Dat op die manier de Zondagscholen groote schade zullen lijden en dat een frivool leven daardoor wordt bevorderd, er wordt niet mede gerekend. Dat Engeland door het verlies van zooveel honderdduizenden mannen verzwakt is, lijdt geen twijfel. Maar dat het zich nog meer gaat verzwakken door den dag des Heeren te wijden aan het spel en alles wat daarmede in verband staat, behoeft geen betoog.

Wij lezen een artikel van den predikant J. H. Maclean van Madras over de Duitse Zending in Engelsch-Indië. Daarin wordt er aan herinnerd 'dat de eerste Duitse zendingen in 1706, 87 jaar voor dat William Carey aldaar zijn arbeid aanving, in Britsch Indië voet aan wal zetten. Al is het dat zij (volgens Maclean) een fout begingen, doordat zij de raaden van het kasten-wezen te hoog aansloegen, dan moet toch erkend, dat zij aan den arbeid toegenomen men van uit Engeland nog niets deed. Later heeft de Bazelsche Zendingenvereniging aan de Engelsche Zendingen groote diensten bewezen, door ernstige en goed onderlegde arbeidskrachten te leveren.

De Engelsche en de Duitse Zending hebben daarna groote kracht ontwikkeld, ieder grootendeels arbeidend op eigen terrein, en ieder eigen wegen bewandelend. Toch toen men een vierde van een eeuw geleden op het terrein der Zending samenwerking zocht, kwamen Duitse en Engelsche Zendingen steeds nader tot elkaner — trots enkele verschillen in leer en practijk — tot Augustus 1914.

Wat daarna geschied is, kan verschillend worden beoordeeld. Sommigen zijn van oordeel geweest, dat de Duitse zendingen, wat zij ook vóór den oorlog mogen geweest zijn, op zulke wijze dachten en spraken, dat het noodzakelijk was ze onmiddellijk te verwijderen. Anderen zijn van een tegenovergestelde meening; zij houden het er voor, dat door hen weg te zenden de Engelsche regering zich schuldig gemaakt heeft door het doen van grievend onrecht, en daardoor toonde zich niet te bekommeren om het werk van Christus. Ruim gelegenheid gehad hebbende te vernemen wat het beste en wat het slechtste geweest is wat men van die Duitse zendingen gezegd heeft, ben ik overtuigd, zoo betooft Ds. Maclean, dat de waarheid in het midden ligt. De positie der Duitse zendingen was zeer moeilijk, en sommigen van hen waren onbescheiden. Daarom besloot het Gouvernement, als voorzorgsmaatregel, hen van hunne stations te verwijderen.

De Duitse zendingen waren diep gegriefd dat zij hun werk moesten verlaten, maar sommigen van hen kwamen er toe aan te nemen, dat de maatregel die de regering noodzakelijk achtte, de beste oplossing was van een moeilijk probleem. In elk geval, zij zijn heen gegaan, en het zal hun niet toegestaan worden weder te keeren dan 'na een periode welke hierna zal vastgesteld worden.'

Hiermede is dit merkwaardig hoofdstuk geëindigd en het is nu onze taak te zeggen wat een volgend hoofdstuk zal opleveren.